

ნესტან სულაჰი

„ვეფხისტყაოსანში“ მთავარ გმირებთან ერთად წარმოსახული არიან არამთავარი პერსონაჟები, ე.ი. ისეთი პერსონაჟები, რომელთა გარეშე მოემსახურებოდა სრულიყოფილი არ იქნებოდა. მათა რუსეთელი ხატავს იმგვარად ამბავებს, რომლებიც ინდივიდუალური თვისებების მქონენი არიან და რომელთა მოქმედებას მაკლიორებულეები წარმოადგენს. ამიტომ ამბავთა შედარებით მოკმაში უფრო მეტად აღვნიშნავთ ვინაა მისი მნიშვნელობა. „ვეფხისტყაოსანის“ პერსონაჟები მოყვასური თავგამოვლელი, უმარტოებით, მიჯნურსადაც, საზოგადოდ, აღმართისადაც სიყვარულით, ზნეობრივი პრინციპების ერთგულებითა და დაცვით, სრულიყოფილებისაკენ სწრაფებით, სამართლიანობით, სიკეთის დასამკვიდრებლად და ბოროტების დასამარცხებლად იბრძვიან. ცხადია, თავიანთი მიზნის ასრულებას მთავარი პერსონაჟები, ფიზიკურად, გონებრივად და ზნეობრივად სრულიყოფილი ადამიანები, სხვათა დაუხმარებლად ვერ შეძლებდნენ და გამარჯვებას ვერ მიიღებდნენ. მთავარ პერსონაჟებს შუამდგომლობა ერთგული ადამიანები, რომელთა ზედნიერება პატრონების ზედნიერების გარეშე წარმოუდგენელია. ერთ-ერთი ამგვარი ნესტან-დარეჯანის განუყოფელი მხლებელია, მსახური ასმათია.

შუა საუკუნეების აღმოსავლურ და დასავლურ ლიტერატურაში ყურადღებას იქცევს გამგებლის/ძიძის საინტერესო სახე. ამ მხრივ აღმოსავლური ლიტერატურა უნდა დავა-სახელით „ვისრამიანი“, ხოლო დასავლურიდან – „ნიკი ტრისტანისა და იზოლდასი“. ამ თხზულებებში წარმოსახულ პერსონაჟ ძიძათაგან, გამგებლათაგან. მოახლოვებულ სრულიად განსხვავებული „ვეფხისტყაოსანის“ პერსონაჟი ასმათია. მთავარი პერსონაჟის ნესტან-დარეჯანის მოახლე, რომლის სახე სხვა ლიტერატურული თხზულებების მსგავს პერსონაჟებთან შედარებისას დემითოლოგიზებული და დეკორირებულია. საზოგადოდ, პოემამ ბევრი რამ არის რემითოლოგიზებული, მაგრამ დემითოლოგიზებული და დეკორირებულია. ამგვარ ხატ-სახეთა რიგში ასმათი გასაზრებელია.

ნესტან-დარეჯანთან ყველაზე ახლოს ასმათია, ნესტან-დარეჯანის ყოველი ნაბიჯი, მისი სულის მოძრაობა იცის, გრძობს მის ბუნებას, ღრმად სწავდა მის სურვილებს, რით ცოცხლობს და რაზე ოცნებობს. ინდივიტის მუხის ასრულით მხოლოდ ასმათის ენდობა, მის გარეშე პატრიოტთან ურთიერთობა ვერც წარმოუდგენია.

ნესტან-დარეჯანთან ყველაზე ახლოს ასმათია, ნესტან-დარეჯანის ყოველი ნაბიჯი, მისი სულის მოძრაობა იცის, გრძობს მის ბუნებას, ღრმად სწავდა მის სურვილებს, რით ცოცხლობს და რაზე ოცნებობს. ინდივიტის მუხის ასრულით მხოლოდ ასმათის ენდობა, მის გარეშე პატრიოტთან ურთიერთობა ვერც წარმოუდგენია.

„ვეფხისტყაოსანში“ ასმათი პირველად გამოჩნდა ავთანდილის გამოქვაბულში მისი სიყვარული. ასმათისა და ავთანდილის პირველი შეხვედრა მრავალმხრივ საყურადღებო და მნიშვნელოვანია, რადგან პოემის ორი მთავარი პერსონაჟის მეტაფორული შეყრა არც შეხვედრამ განსაზღვრა.

როგორი იყო ასმათისა და ავთანდილის შეხვედრა გამოქვაბულში? ასმათი შეიძინა განმარტებული ადამიანის, საზოგადოების მონაცემებით იყო, გამოქვაბულში მე-ბოროტყოფილი არაფერ მისულა, ისეთი აღმართიც არ იქნებოდა, ვინც ტარიელის რთულ ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას ჩანსებდა, თავის პიროვნულ ინტერესებზე მაღლა დადებდა და დახმარების ხელს რესურსებს. მისთვის არც ის იქნება მოულოდნელი, რომ ტარიელის ამბით დაინტერესებულმა პიროვნებამ, ე.ი. ავთანდილმა, თავის მიზანს თუ ვერ მიიღწია, ასმათი სიცოცხლისა კი გამოასახლეს. რისთვისაც ასმათი მზადაა. მტკიცე, ისეთი შეხვედრებითა და სიყვარულითადაც, ამა სიკვდილითა მუცხას მოკვებს. ამას ავთანდილიცა და ასმათის საუბარი მოწონებს.

გამატიანობა, რა უძველესი წინ ავთანდილისა და ასმათის, შემდეგ კი ავთანდილისა და ტარიელის პირველი შეხვედრა გამოქვაბულში, როგორი მავალი იქნება ავთანდილის უცხო მოყმის ქვეყნის აღმართთან შეხვედრისას, ხოლო უცხო მოყმის ამგვარი ქვეყნის ავთანდილისა და ასმათის შეხვედრის შედეგებისას კონკრეტულ ასმურ ლიტერატურაში იქნება. უცხო მოყმის ხაკეალისა და საცხოვრისის მიგნების შემდეგ ავ-

თანდილის მიზანი მასთან უსაფრთხო, უომრად შეხვედრა; აქამდე მას ორჯერ კინად შემხვევია, რომ აღმართთან. საზოგადოებასთან უცხო მოყმის შეხვედრისა და ურთიერთობის მონაცემები გამატიანობა. ამიტომ ფრთხილბობა ავთანდილი, რადგან გრძობს, იცის, უცხო მოყმე თავისთან ახლოს არავის უშვებს. ამიტომაც უცხო მოყმესთან ერთად გამოქვაბულში მცხოვრები ქალის, ასმათის გაცნობა მიზანია ვეფხისტყაოსანს მოყმესთან უბოროტულად შეხვედრის საფუძვლად. ავთანდილი იმასაც ფიქრობს, რომ ასმათი და უცხო მოყმე მტკიცურები არიან, უღაბნიანი, გამოქვაბულში მარტო მცხოვრები ქალისა და კაცის სხვაგვარი ურთიერთობა ვერც წარმოუდგენია. ამიტომ მიიჩნევს ასმათს შუამ-

მას შემდეგ, როდესაც ავთანდილის სინანულს დაინახავს და გული მოუფუნდება, თავის სახელს აწმუნებს და იმასაც განუცხადებს, რომ ისინი ერთმანეთს მიჯნურები არ არიან.

ასმათი აღსავსეა სულიერი სიმდიდრით, გამოირჩევა ნებისყოფის სიმტკიცით და იმით ერთგულებას იჩენს, როდესაც უცხო მოყმის საიდუმლოებას არ ამხელს. ტარიელის მსგავსად, სამართად დაკარგა ცხოვრების ბაღისი, რადგან ნესტანის სახით სიკეთე, მშვენიერება მიეფარა თავს. ტარიელთან ერთად გამოქვაბულში დამკვიდრებულ ასმათი თითქმის სულ მარტოა, რადგან ტარიელი ქვამბო დაღმარდა.

დაღმარდა, რომელიც ასმათისა და ავთანდილის შორის გამოქვაბულში გაიმართა, ორივე

ნან. რეტიკვაძის

დგომელ პიროვნებად, რომელსაც მუდმივად შეხვედრა არა მტრულად, რის მონაცემიც ორჯერ იყო ავთანდილი, არამედ მეგობრულად, მოყვასურად წარმოადგინა. მაგრამ ასმათის მხრიდან ავთანდილს დიდი წინააღმდეგობა შეხვედა; ქალზე მხოლოდ ავთანდილის მიერ წარმოთქმულმა მხოლოდ ერთმა სიტყვამ იმოქმედა, ესაა სიტყვა „მიჯნური“, რომელმაც ქალს გული მოუღებო და დაჰპირდა, რომ ტარიელს შეახვედრებდა, თუ მის ნებას დაჰყვებოდა.

გამოქვაბულში ავთანდილის და ასმათის შეხვედრა მათი ფსიქოლოგიური მდგომარეობის შესასწავლად იქცევა ყურადღებას, რადგან, ერთი მხრივ, იქ ავთანდილის პიროვნულ თვისებებს, სიბრძნესა და იმედად დაკვირვების უნარს წარმოაჩენს, მეორე მხრივ, ასმათის სულიერი სიმამაცის, ზნეობრივ სახეს, მეგობრობის მიმართ ერთგულებას გვიჩვენებს. პოემის სიუჟეტის განვითარებაზე დაკვირვება მონიშნავს, რომ ავთანდილი ამოქმედებისას უშეცხვად შემოიღობა ვხას ამოკლებებს, პირდაპირ მისცეს, შეტყუას ხერხის გამოყენება ურეგულია, რადგან პირდაპირობა შეასახლდა დადებითი შედეგი ვერ მოუტანდა. ავთანდილს, როგორც ფსიქოლოგიურად განაზრახს მდგომარეობა დაინახავს, შეხვედრა მათი ფსიქოლოგიური მდგომარეობის შესახებ ასმათის უარი მისივე ფსიქოლოგიური მდგომარეობით იხიზნება, რადგან შეიძინა სიყვარული. გამოქვაბულში არაფერ მისულა, არც ისეთი აღმართიც იქნებოდა, ვინც ტარიელის რთულ ფსიქოლოგიურ მდგომარეობას ჩანსებდა, თავის პიროვნულ ინტერესებზე მაღლა დადებდა და დახმარების ხელს რესურსებს. მისთვის არც ის იქნებოდა მოულოდნელი, რომ ტარიელის ამბით დაინტერესებულმა პიროვნებამ, ე.ი. ავთანდილმა, თავის მიზანს თუ ვერ მიიღწია, ასმათი სიცოცხლისა კი გამოასახლეს. რისთვისაც ასმათი მზადაა. მტკიცე, ისეთი შეხვედრებითა და სიყვარულითადაც, ამა სიკვდილითა მუცხას მოკვებს. ამას ავთანდილიცა და ასმათის საუბარი მოწონებს.

ავთანდილის მიერ წარმოთქმულმა მხოლოდ ერთმა სიტყვამ იმოქმედა, ესაა სიტყვა „მიჯნური“, რომელმაც ქალს გული მოუღებო და დაჰპირდა, რომ ტარიელს შეახვედრებდა, თუ მის ნებას დაჰყვებოდა.

ავთანდილის მიერ წარმოთქმულმა მხოლოდ ერთმა სიტყვამ იმოქმედა, ესაა სიტყვა „მიჯნური“, რომელმაც ქალს გული მოუღებო და დაჰპირდა, რომ ტარიელს შეახვედრებდა, თუ მის ნებას დაჰყვებოდა.

როგორც აღინიშნა, გამოქვაბულში ავთანდილისა და ტარიელის პირველი შეხვედრისას ასმათისა და ავთანდილის შეხვედრა-საუბარი უძველესი წინ, რომელშიც მრავალ მნიშვნელოვან დეტალთაგან ერთ-ერთია ავთანდილის მიერ ასმათისათვის მონათხრობი ჭამი ჩავარდნილი კაცის იგავი. ჭამი ჩავარდნილი ადამიანი ტყვეა, მას გათავისუფლება სჭირდება. მართალია, იგი მოკრულად აღმართისა და ავთანდილის ურთიერთობის უკავშირდება, ჭამი ჩავარდნილი კაცის როლში ავთანდილი, ხოლო ზემოთ მყოფი ასმათია; ესაა პირველი სიმბოლური საფუძველი, მხატვრული ფუნქცია, დანიშნულია ამ იგავისა. მაგრამ იგავის მნიშვნელობის ამგვარი გააზრება მისი მხატვრული ფუნქციის მხო-

ასმათის ხატ-სახის

ლოდ ცალმხრივი განხილვა იქნებოდა, რადგან, უწინარეს ყოვლისა, ამ იგავით ავთანდილი წინააღმდეგობას აწმუნებს, რომ მას სხვა გამოსავალი არა აქვს და რასაც ასმათი შესთავაზებს, უნდა დაჰმორჩილოს. ტარიელისა და ავთანდილის შეხვედრის შემდეგ კი იგავი უფრო სიბრძნისუფლად, რამდენიმე სახის მნიშვნელობას იძენს. ფაქტობრივად, მას ტარიელისა და ავთანდილის ურთიერთობის განსაზღვრად და მომავალში ამ ურთიერთობის გასაღრმავებლად საკანგებო მხატვრული მისია აქვს: 1. უწინარეს ყოვლისა, როგორც ზემოთაც ითქვა, იგი მითითებს, რომ ტარიელთან ერთად გამოქვაბულში დამკვიდრებულმა ასმათმა ავთანდილისათვის შეხვედრის როლი უნდა შეასრულოს, მან ავთანდილი და ტარიელს ერთმანეთს შეეხვედრებდა შეახვედრეს; 2. მეორე, ორი გმირის ურთიერთობის შემდეგ გამოქვაბულის ბინადარმა ტარიელმა ავთანდილს უნდა გაუწიოს დახმარება და უამბოს თავისი ამბავი, რათა ავთანდილი თავისი მიჯნურის, თინათინის, წინაშე მიმართალოს წარდგას; 3. შესაქვე, ტარიელის მიერ თავისი ამბის მბრძანებელი შეხვედრა იქნება, რომ ავთანდილმა თავადვე უნდა გაუწიოს დახმარება ტარიელს და მოამოკვინოს მიჯნური, რის შემდეგ-ღა თუ შეძლებს ტარიელი ინდივიტის ხატის მოპოვებასა და სამეფოში დამკვიდრებას.

გამოქვაბულში ტარიელის მკვიდრობა განსაკუთრებული მთავარია, რადგან გამოქვაბულის ბინადარს აქვს განსაკუთრებული უწინარეს ყოვლისა, „მღვიმური ცნობიერების“ დასაძლევად, დახმარება სჭირდება. ყოველივე ეს ტარიელისა და ავთანდილის პირველად შეხვედრაზე უნდა გაირკვეს. ასმათთან საუბარის დასასწავლად კი ახლადახლა ავთანდილმა, ბრძოლად აღზრდილი რაინდი, წარმოიტყვა იგავი, რომელშიც ტარიელისა და ავთანდილის მონაწილე ურთიერთობის განსაზღვრში კონკრეტულად მხატვრული ფუნქცია შეიძინა. იგი წინასწარმეტყველია.

მითხველს ალგორითა მისივე თვალში ცეც-მა, ძირითადი მიზანდასახულიც იმთავითვე ვაცხადებულა, რადგან ავთანდილი იგავით ჯერ ასმათთან ურთიერთობას ავგარებს. მან ჯერ კიდევ არ იცის, მის მიერ წარმოთქმულ იგავს კიდევ რა და რამდენი ფუნქცია დაუკისრდება. ჭამი ჩავარდნილი კაცის იგავით ავთანდილი ორგვარადა გასაზრებელია: პირველ რიგში ასმათთან და შეხვედრა კი ტარიელთან ურთიერთობით. ასმათმა ავთანდილი ტარიელს უნდა შეახვედროს და ტარიელმა ავთანდილს თავისი ამბავი უნდა უამბოს. ავთანდილი თავად არის ჭამი ჩავარდნილი კაცის მდგომარეობაში მყოფი პერსონაჟი. ამის კიდევ ირკვევა, რომ პოემის ტარიელიცა ჭამი ჩავარდნილი კაცის ალგორითი შემოღობა. შეიძლება ითქვას, რომ ასმათი ჭამი ჩავარდნილი კაცის ალგორითაა გასაზრებელი, რადგან ტარიელის მგელი და გამოქვაბულად გასულა ასმათის გასვლასაც მოსან-

ევებს. იგავმა ასმთს აეთან-
დლოს მესახებ დადებითი
შობებდელნი მუცემ მხი-
ნდა, რომ გამოქვაბული მისულა მოუცე შემოხ-
ვევითი პირი კი არა, გონიერი და განათლებული
დადამიანა, მეტიც, მის მიერ მოზრთობილი იგავში
სალონი სიბრძნე გამოსჭვივს. ასმთად აეთან-
დლილ შევასა, როგორც ბრძენი და განსაუღ-
ლი მოწყე.

„ხარ უცილოდ კარგი ვინმე, მოყმე,
ბრძენთა საყვარელი,
ხარ ვინათვე აქანამდის მაგა ჭირთა
დამთმარა“.

იგავის მხატვრული ფუნქცია თითქოს დას-
რულდა. ასმთის ნინამე წარმოთქმულმა იგავმა
ათანდლოს საქმე მოუგვარა, ასმთი ტარიელ-
თან უკონფლიქტოდ შეხვედრის დაპირდა,
რის შემდეგაც ათანდლის თავის მიზანშეწოდ-
ვებისთვის მისი ამის მიზან შექვედ-
და. მაგრამ ამ იგავს კიდევ უფრო მეტი როლი,
უფრო ღრმა სიმბოლური და ნინანარმეტყვე-
ლური მისიაც აქონდა. გამოქვაბულია და ჭის
სიმბოლოა, რომლისც ერთმანეთს წაავდეს და
ენბანდება, მიუთითებს, რომ ათანდლის სიტყ-
ვები ნინანარმეტყველება გამოქვაბულის სა-
ყვაროდ ტარიელს გამოყვანის, ანუ „მღვივარე
ცნობიერებად“ გამოსვლის თაობაზე. ტარი-
ელი და ჭამი ჩავარდნილი კაცი მომადგმერ-
წარადიდებლი სტრუქტურითაა წარმოსადგენი
და განსაზღვრული. რადგან ტარიელსაც ისევე
ეჭვოვება დანაშაულები, როგორც ჭამი ჩავარდნილი
კაცს, როგორც სტილიდებოდა ევფისტყაოსანი
მოქმდის საძებრად მივსენისაგან ვაგზანდელ
და გამოქვაბულში მოხვედრის ავთანდლოს,
რომელმაც ტარიელის თავდასაყვარა სწორედ
ასმთის დანაშაულის წყალობით შეიჭრა.

ყოველივე ეს მოწმობს, რომ კომპოზიციური
თეატლსაზრისით, ეს იგავი პოემში ის აუცილ-
ებელი მხატვრული კომპონენტია, რომელიც ტა-
რიელის გამოქვაბულში დამკვიდრების ამის
გაგებას უძღლის ნინ: იგი იმასაც მიუთითებს
მკითხველს, რომ ამხანაგის როლში ათანდლი

ერი მზის – სიკეთის უზუნაესი იდის, ანუ ღმერ-
ის ქვერტამდე. ათანდლისა და ტარიელის
პარადიგმულ სახეებთან პირობების მისა
ბიბლიურ იოსებს ეკისრება და განსაკუთრებულ
მხატვრულ ღირებულებას ბიბლიური იოსების
ჭამი ჩავდების ეპიზოდი იძენს, რადგან იოსების
გადარჩენის საწყისი ჭამი მის ჩავდებთან ასო-
ცირდება. ევგისტელმა ვაჭერმა ჭიდან ამოყა-
ნილი იოსები იყიდეს და ევგისტემ წაიყვანა.
იოსებისათვის ჭა გადარჩენის ვარანტი აღმოჩ-
ნდა. აგრეთვე, ძველი აღთქმის სიუჟეტებიდან
ლომის ხარბოთ დანიელის ჩავდება და მისი გა-
დარჩენა იქვეც ყურადღებას. პაგიოგრაფიკად
ჭის სიმბოლოა განსაკუთრებულ ღირებულებას
იძენს, სულიერი განდობობის მისაღწევად ნმ.
შიო მღვივარე მღვიმეში, ნმ. ევანგელ ჭამი ჩავი-
დენ. ასევე ჯადოსნურ ზღაპრებში, რომლებ-
შიც ჭამი მითოპოეტური ფუნქცია მნიშვნელო-
ვანი კომპონენტია.

ჭამი ჩავარდა და ხარბო ყოფნა სულიერი
განწმენდისა და ამაღლების ნინასაფხურად
გვეუბნება. ანტიკურ მითოლოგიასა და ლი-
ტერატურაში ადამიანის სულიერი განწმენდის
(κάθαρσις) როლს პროცესს ორი ძირითადი
საფეხური განსაზღვრავს: 1. ტანჯვა (πόνος)
და 2. კათარზისი (κάθαρσις). ერთ-ერთის გა-
მომავლით ადამიანის სულიერი განვითარება
წარმოადგენელია, რადგან ადამიანის სულიერი
განწმენდის გზა ტანჯვის გავლითაა შესაძლებ-
ელი, ანუ ტანჯვა საშუალებაა სულიერი განწმენ-
დის, ადამიანის სულიერი ამაღლება სინამდის
უმაღლეს ხარისხამდე. იდეალადვე მხოლოდ
ტანჯვის გზით მიიღწევა. ეს პრინციპი ქრის-
ტიანულმა ლიტერატურამ განსხვავებულ, კერ-
ძოდ, ევანგელურ საფუძველზე მიიღო და შეი-
ქოდა. ადამიანის უარყოფელი მიზანი მღვიმედან,
გამოქვაბულიდან, ჭიდან თავის დაღწევა და
მათავს სულის აღმოფხვინისათვის ზრუნვა. ევფ-
ისტყაოსანური კათარზისის ხანგრძლივი, სუ-
ლიერი ტენილებზე მავალი ურთიუხი პროცესი
ქრისტიანულ მსოფლმხედველობასთან ერთად
ანტიკურობითაც იკვეთება. „ევფისტყაოსანი“

ღვანლის ერთ-ერთი მიზანი ადამიანის ცნობი-
ერებისათვის მისაღწევი იმ მიზეზ-შედეგობრი-
ვი კავშირების აღდგენაა, რაც აქ მოხვედრადვე
დაიღწეა.

ამ იგავმა მოაგვარა ასმთისა და ათანდლოს
შორის ურთიერთობა. დადებითად განწყობილი
ასმთი საქმოდ შენდეს, მაგრამ მინც საუბ-
რის საკუთარი ვინაობის შესახებ. ის მხოლოდ
თავის სახელს ვაგმცნობს: „მე ასმთი მჭიანა, რო-
მელსა წა მაქვს ცეცხლისა ცხელისა“.

ასმთისა და ათანდლის შორის ურთიერ-
ობის გარკვევის შემდეგ დინამიური თხრობა
მოითხოვს პერსონაჟთა მოქმედების გარძე-
ლებას, რაც უზუნებრივად გრძელდება, რადგან
ტარიელი გამოჩნდა, უფრო ზუსტად, ნელის
ხინალი მოხდა, რაც ტარიელის დაბრუნებას
მოსაწყვედა. ასმთი მითოსურ-ფილოსოფიური
პერსონაჟის თვისებებითაც წარმოსახება, რო-
დესაც ათანდლის ამაღლაც გამოქვაბულის
ერთ-ერთი თაობი, რომელსაც სარკველი აქვს,
ეს ეპიზოდი ზღაპრის სიუჟეტს წაავსებს.

რუსთველმა მხატვრულ ფერებში ასახა ტა-
რიელისა და ათანდლის ცნობის ეპიზოდი,
რამაც ასმთის მთელის ნელი. ტარიელმა ას-
მათ მონაწილეობით შეხვედრის შესახებ უამ-
ბა და ამცნო. რაც სევედა მეცა კაცთა ნახვა,
ცეცხლი უფრო გავიდა“. ამ სიტყვებში გამოს-
ჭვივის ტარიელის მიძიმე განწყობა. ადამიანი
სახეით გამოჩენილი სევედა და მათთან წინა-
ღური ურთიერთობის სურვილი, რაზეც ადამი-
ანი ფსიქოლოგიის ერთდენ ასმათი ფრთხი-
ლად ურჩია: „სჯობს ერთი კაცი იახლო, იღონე
მისი ჭყრტითა“. ასე მოაგვარა მეტად მწილად
მოსაგვარებელი საქმე ასმთამ. ათანდლისაც
უთხრა, „არ ეწყინათ“ და მეგობრად შეხვედ-
რა ერთმანეთს იმ გვირი, ორი მიჯნურად.

ყოველივე ზემოთქმული მოწმობს, რომ ას-
მათთან საუბარმა ათანდლისა და ტარიელის
შობავალი შეხვედრაც განსაზღვრა და ისიც,
რაც მათ ვაგებებს უნდა მოჰყვებ შედგად,
საუფლისმთა, რომ ეპიზოდში ყურადღებას იქ-
ცვეს პერსონაჟთა გარეგნობაც: როდესაც ას-
მათი ტარიელს ათანდლი წარუდგინა, მთა რუსთ-
ველმა იგი მკითხველის წინაშე წარმოსახა, ვით „მთა-
რე მისაგანებლად; იგი რა
ნახა ტარიელ, თქვა მზისა
დასაგვანებლად“.

ასმათი მონევა ნესტან-
დარეჯანისა და ტარიელის

ინდივიდუალ. უღდესი მნიშვნელობა ეკისრე-
ბა ასმთის შემფასებელი დამოკიდებულებას
ტარიელის ცხოვრების, მდგომარეობის შესახებ
გამოქვაბული თანაცხოვრების პერიოდში. ამას
იგი უზუნებრად გამოქვაბული მოივრედ, უკვე ტა-
რიელის დასასაზრებლად მისულ ათანდლის.
ასმთის ნაყოფის სიტყვები ათანდლის ნინამე
ინის აღიარება, რომ ტარიელი დასულია, თუ-
მცა, მიანიჩა, რომ სასველი მტვირთვებად შეც-
რია, „ქვათაცა შემპრენია“, რაც იმის ნინავეს,
რომ ასმათი ნესტან-დარეჯანისა და ტარიელის
საქციელს ავსებს და აღიარებს, რომ ისინი
დასაყრდენი არან. ამიტომ ტარის ტარიელი და
„აღიარე“ მსგავს ცრემლთა მდინარეს აფრე-
ქვეს, ხოლო, ქრისტიანული მოძღვრებით, ცრემ-
ლი ადამიანის სულიერად განსახმენდად აუცი-
ლებელი კომპონენტია, ცრემლის სიმბოლური
მნიშვნელობა საკუთარი საქციელის შეფასება
და ხელახალი გონებადა.

ასმათს, როგორც პერსონაჟს, ნესტან-დარე-
ჯანისა და ტარიელის ურთიერთობის წარმართ-
ვაში უღდესი როლი ეკისრება. როდესაც ინდივი-
დუალს, ფარსადელი, ნადირობიდან თავის ამირ-
ბართან ერთად მივიდა ასულის სასახლეში, მაგ-
რა, როგორც აღრევე უნდად იყო დასაწყობი,
ტარიელს იქ შეხვლის უღდება არა ჰქონდა, ამი-
ტომ იგი კრეფიდან დარჩა. ეს არ იყო ტარიელისა
და ნესტანის პირისპირ შეხვედრა. ნანადირევი
დურაჯების გამოსართმევად შეიფასება გვა-
ზიანი ასმათის მიერ ფარსადის გადარჩენისა
ტარიელმა თეატლშიმჭირელი სილამაზის ქალი,
ნესტან-დარეჯანი დანახა. ძლიერ მოახერხა ას-
მათისათვის დურაჯების გადაცემა და გული წა-
ღდა. ესაა ნესტან-დარეჯანისა და ტარიელის
საძიერევი ურთიერთობის საწყისი ეტაპი, რომ-
ელსაც საფუძველი ასმათისათვის დურაჯების
გადაცემით უკრება. პოეტმა გამოიყენა იმგვარი
მხატვრული ხერხი, რომელიც მთავარი გმირის
ემოციურ მდგომარეობას ვაგმცნობს. საჭიროა
ყურადღება შევამჩნიოთ ტარიელის სიმბოლურ
მნიშვნელობაზეც, იგი ორი საწყაროს გამოყოფად
გვეუბნება და ეს ორი საწყარო ერთმანეთსა-
ვს სიღრმისყოფად განსხვავდება. ფარსადის
სიმბოლური მნიშვნელობის მართებულობა გა-
საზრებლად საჭიროდ მიმანჩია იმ ბიბლიური
პასაჟის ვასენება, რომელშიც მოთხრობილია
ძველ აღთქმისულ მთავარ ტაძარში წმინდანთა-
მდის კრესტამბლით გამოყოფა შობის ინტე-
რიორისაგან. ნშიდათანმდამი ინახება სუფლის
კიდობანი, რომელშიც მოთავსებულია ღმერთის
მიერ მოსე ნინანარმეტყველისათვის მიცემული
ათი მცენება, წარწერილი ქვის ორ ფიკარზე
ორსავე მხარეს. კრესტამბელი ურბლო გამოყო-
ვის ფუნქციის კი არ ატარებს, არამედ მას ღრმა
სიმბოლური დატვირთვა აქვს, ესაა ღმერთისა-
კენ შიშავალი გზის, ადამიანის სულიერი განწ-
მენდისა კენ შიშავალი გზის დასახვა.

ასმათის მიერ ფარსადის გადარჩევა ტარიელს
ახალ გზას უჩვენებს, რომელმაც უნდა შეცვა-
ლოს ჯერ ინდივიდის, შემდეგ მთელი სამყაროს
ცხოვრება. ფარსადის გადახსნა ტარიელს უცხო,
მისთვის აქამდე უცნობ სამყაროს გაღუსნის,
რაც ძირფესვიანად შეცვლის მის მხედველებებს
და დამოკიდებულებას ცხოვრებისეული მოვლე-
ნებისადმი, აბსოლუტური ჭეშმარიტებისადმი,
რომლისკენ შიშავალი გზა სწორედ მასზე გადის,
მხოლოდ ფარსადის გადახსნის შემდეგ გამოჩ-
ნდება ახალი სამყარო, შემწამტი სამყარო მთელ
თავისი მიმზიდველობით, ამაღლებულობით,
მშვენიერებით, ამაღლებულის მშვენიერებით,
სიროულით. მაგრამ ამ სამყარომდე მისასვლე-
ლი გზა ნინანადგებლობითაა დასახვე, იქამდე
მიღწევა რთულია. ამიტომ ესაა ტარიელისათვის
„ჭირთა მოპოვების“ დროისერეული არე-
ალი. გამიჯნურებულ ტარიელს ამიერიდან სხვა
ციცურება ელოდება. მან უნდა შეძლოს უფლის
წოდის – მეფის ასულის, ნესტან-დარეჯანის –
შობილება.

ასმათი ნესტან-დარეჯანისა და ტარიელის
ურთიერთობაში კონტრასტული როლი თამა-
შობს. იგი მათი შუამდგომია, მისი მშვენიერობით
ახერხებს ნესტან-დარეჯანი ტარიელთან აზრის
ვაგვლა-გამოცვლას, მისი ამის ვაგებას. ას-
მათს უსიტყვოდ ესმის თანხის პატრონის ჩანა-
ფიქრი, აზრი, გადამწყვეტილება. ასმათის მშვენი-
ერული უგზავნის ნესტან-დარეჯანი სამიჯნურე-
ნერილ ტარიელს, ეს უსანასქელიც მხოლოდ
მას ენდობა და მისი ხელით გზავნის ნესტან-
თან სასასუხო წერილს. ასმათმა ტარიელთან
ყოფნისას მოქრძლება გამოჩინა, როდესაც
ტარიელმა ჯამით მართავა სამკაულები, ნინამე
მხოლოდ ერთი ბეჭედი აიღო. ნახსოვროდ,
რაც მისთვის ესეც საკმარისი იყო. ცხადია, ამ
ბეჭედს სიმბოლური მნიშვნელობა ენიჭება, ესაა
ტარიელისა და ასმათის შეხვედრების, ურთიერ-
ობის სიმბოლური გამოხატულება. ეს ეპიზოდი
ასმათის ფსიქოლოგიურ სახეს ვიკრეფებს. ნეს-
ტან-დარეჯანის თხოვნითა და რჩევით ტარიელს
უბნება, რომ სხვათა თვალის დასანახად ისე
მოქცევეს, თითქოს ტარიელი და ასმათი იყვნენ
გამიჯნურებულნი. ეს მათ ურთიერთობასა და
საქციელს იღვმას ხდის, ნესტანი თთადრავს
ფიქრს, უკრავინ მიხედეს მისი და ტარიელის მოჯ-
ნურობას. ასმათი იზიარებს ნესტან-დარეჯანისა
და ტარიელის ვასაჭირს, მათ თავს დატვიხილ
უსიამოვნებასა და უბედურებას მათთან ერთად
ვახიცივს. ასმათმა მიუგანა პირველი წერილი
ტარიელს, იგი შეგება მას ნესტან-დარეჯანს
თან პირველ სამიჯნურე შეხვედრაზე, მანვე
ამცნო, რომ ნესტან-დარეჯანს საუბარი უჭირდა
და სასულა ურჩია, თან დაამშვიდა, ეს მხოლოდ

ინცარიზიოცაკისათვის

უნდა აღმოჩნდეს. იგავის არსისა და მინარის
გათვალისწინება გვარწმუნებს ტარიელისა და
ათანდლის შობავალი დატვირთვა მოყვასურ
თავდადებაში; ორივე პერსონაჟი ჭამი ჩავარ-
დნილი კაცისა და ზემოდან მისი ამოყვანის პირო-
ბითა-პარადიგმით წარმოადგება, ამასთან,
ეს პირობითა-პარადიგმა ორმხრივია, რადგან
ჯერ ტარიელმა უნდა გაუჩინოს დანაშაულები აე-
თანდლოს, უამბოს მწილად მოსათხოვნი თავისი
ტრაგიკული ამბავი, და შემდეგ ათანდლიმა –
ტარიელს. ამიტომ ამ იგავს ტარიელისა და აე-
თანდლის შობავალი ურთიერთობის ჩამოსაყა-
ლიბელად ექსპოზიციის მნიშვნელობა ენიჭება.
მთელ ამ ამბავში, იგავის მხატვრულ ვასაზრევა-
ში, ცენტრალური ადგილი ასმთის უჭირავს.

მითოსური, რელიგიური, ფილოსოფიური
და ლიტერატურული თეატლსაზრისით, მღვიმეს,
გამოქვაბულს, ჭას, განსაკუთრებული ფუნქ-
ცია აქონდა. „ევფისტყაოსანში“ იგი მრავალ-
მხრივ ალუზიას და სიმბოლოს წარმოადგენს:
ბიბლიურს, მითოსურს, ფილოსოფიურს, ისტო-
რიულს, ლიტერატურულს. პაგიოგრაფიულს,
რის გამოც იგი ამბივალენტური მნიშვნელო-
ბისაა, ენიადება ერთდროულად და დავებით
და უარყოფითი ფუნქციებით აღჭურვილი.
მღვიმის, გამოქვაბულის შესახებ სხვადასხ-
ვა ქვეყნის მითოსური ტრადიციის მიხედვით,
პირველი ადამიანი, რომელიც ქვესკვლადან
გამოდის, გამოქვაბულში ამოყოფს თავს. მღვი-
მეს, გამოქვაბულს, ჭას, უკავშირდება ტრადია:
სიცოცხლე-სიკვდილი-აღდგომა, რომელთა
შერწყმის საფუძველზეა შესაძლებელი მღვიმის,
გამოქვაბულის, ტაძრად გამოყენება. მღვიმის ან
გამოქვაბულის, რომელიც აღრეკრისტიანულ
ეპოქაში ტაძრის მოდელადვე წარმოადგინე-
ბოდა, ამგვარი მღვიმე, გამოქვაბული, ტაძარი,
სამყაროს მოდელია. ჭას, ამასთან ერთად, სხვა
კონოტაციაც აქვს, იგი ცხოვრების წყაროს სა-
თავეა, რადგან ჭა წყლის რეზერვუარია, ხოლო
წყალი ადამიანის სულის განმწმენდელია. ბიბ-
ლიის მიხედვით, ჭას წყალი სიცოცხლის წყაროა,
მასაზრდობელია, ადამიანის სიცოცხლის სათა-
ვეა. სულიერი აღსვების, განწმენდისა და გარ-
დასახების სიმბოლოა. თითქმე მღვიმის, გამოქ-
ვაბულის სახესხვაობაა. საგანგებო მსჯელობა
მღვიმის, გამოქვაბულის შესახებ ჩემს ადრე
გამოქვეყნებულ შრომებში მაქვს. შესაბამისად,
მათზე საუბარს აღარ გავაგრძელებ. მათთან
ერთად, მეტად მნიშვნელოვანია ჭის სიმბოლოა,
რომელსაც ისეთივე მითოსური და ბიბლიურ-
ევაგელური სიმბოლურ-ალეგორიული მნიშვნე-
ლობა აქვს, როგორც მღვიმეს/გამოქვაბულს.
ჭამი მთელი ადამიანის ცნობიერება, ფაქტობ-
რივად, პლატონის მღვიმის მითის კვლავლება
კონკრეტობის ორგანო ცნობიერების არე-
ბობას მიუთითებს: 1. მღვიმეში, ანუ მთხრო-
ბის ცნობიერება და 2. თავისუფალი ცნობიერების
არსებობას. აქედან გამომდინარე, ადამიანის
ამქვეყნიური და სულიერი ცხოვრებები განსაკუთ-
რებული „მღვიმური ცნობიერების“ ამაღლად
ღვთაებრივი ჭეშმარიტების წედობასა და სული-

ამ თეატლსაზრისით რენესანსული ნანარმობის
თვისებებს იძენს. ჭის სიმბოლოც მითოპო-
ეტურ, ბიბლიურ-ევანგელურ, ფილოსოფიურ
და ლიტერატურულ კონტექსტში მოიაზრება.
ჭა, მღვიმე, გამოქვაბული, ის ადგილია, სადაც
ადამიანის სულიერი განწმენდა უნდა დაიწყო-
ვდეს და უმაღლეს არსთან, ღმერთთან ზიარება შექ-
დლოს. მღვიმეში, გამოქვაბულში, ჭამი ყოფნის,

ასმათის ხაც-სახის ინცერპციისათვის

◀ დასასყისი გვ. 6,7

ნესტან-დარეჯანის რიდი და კრძალვით იყო გამოწვეული. ასირცხილი აქვს საუბრისა, მერმე თავსა კრძალავს ლაღი. ასევე ასმათისადმი ტარიელის პატივისცემა მუდმივად იგრძნობა, ტარიელი ყოველთვის ცდილობს, რომ ასმათის თავყანისცემის ნება არ მისცეს. ტარიელი ასმათის ტკბილს უწოდებს და მისი ნახვა ყოველთვის ისამოვნებას ჰგვრის, ყოველთვის უბარია.

ასმათის ურთიერთობა და თავადება განსაკუთრებით მაშინ წარმოჩნდა, როდესაც მეფესთან თათბირზე ნესტან-დარეჯანის გათხოვება გადაწყდა და ამასთან დაკავშირებით ნესტან-დარეჯანი სამართლიანად გაურისხდა თავის მიჯნურს. ასმათის შუამდგომლობით ტარიელი კვლავ მივიდა ნესტანის სასახლეში, სადაც მიჯნურება ერთად გადაწყვიტეს სასიძის მოკლა. აქაა ასმათის ხატსახე საგანგებოდ საინტერესო, რადგან თავმკაცრულ ტარიელს, რომელსაც უმძიმს ინდოეთში საქონლით მოსული ხეარაზმის შეილის მოკლა. წამტირალეცა ასმათმა შეხვედრისას უსაყვედურა: „შენი შესწრაფილი ტირილსაცა ვით აესკოდირ? გაუწყველად ვით გამართობ? რადგანდგა ვაგვეჩლიდ?“ უმძიმესი განცდები დაეფულა ასმათს, როდესაც დავიდა ნესტან-დარეჯანი ზღვით გადაკარგა და ტარიელისათვის ამ სამიწილი ამბის მიტანა წილად მას ხედა, რის გამოც სიკვდილს ნატრობდა და ტარიელს ევედრებოდა. მოკლა და ამ ტანჯვისაგან გაეთვისოფულენა. უდაბნოში, გამოქვაბულში დამკვიდრებულ ტარიელს მხოლოდ ასმათი ახლავს, მხოლოდ ასმათია მისი გულშემატკივარი, ერთგული და, ბოლოს, შეიძლება ითქვას, პატრონი.

ასმათი ტარიელს ეფუძის ტყაყის სამოსელსა და ქუსლს უკერავს (ესე ქალი შემოკერავს, ზოგჯერ სულთქემას, ზოგჯერ ახავს). რაც მეტაფორულად გასააზრებელიცაა და სიმბოლურცა. ასმათი ხომ მონშეა ნესტან-დარეჯანისა და ტარიელის სიყვარულისა, მეტიც, მათი ურთიერთობის წარმართვამ უდიდესი წვლილი მიუძღვის. ამიტომ ყველაზე უკეთ მან იცის, თუ რა გადაიტანეს მიჯნურებმა, როგორი ტანჯვით წარმოშობა მათი სიყვარული; იგი მონშეა მათი საუბრებისა და განსჯისა. მან ძალიან კარგად იცის, უფრო ზუსტად, მასზე უკეთ არავინ იცის, თუ რატომ გადაიკარგნენ ნესტან-დარეჯანი და ტარიელი ინდოეთიდან. სწორედ ამგვარმა საქმეში ჩახედულობამ, მიჯნურთა მდგომარეობისა და ამბის ღრმად ცოდნამ ათქმევინა ასმათის სიტყვები, რომლებითაც ადამიანის შინაგან სამყაროში მიმდინარე რთული ფსიქოლოგიური პროცესები წარმოადგინება. ეს სიტყვები საუკეთესოდ წარმოაჩენს ტარიელის სულიერ და ფსიქიკურ მდგომარეობას, ხოლო თვით ასმათის ადამიანის თვისებათა იშვიათი სიღრმით მხილ-

ველ პერსონაჟად წარმოგვიჩენს: გულში, ცნობა და გონება ერთმანერთზედა ჰქიდიან:

რა გული წავა, იგიცა წავლენ და მისკე მიდიან;

უგულუ კაცი ვერ კაცობს, კაცთაგან განაკიდიან.

შენ არ გინახვან, არ იცი, მას რომე ცეცხლი სწვიდიან.

ასმათმა, რომელიც პოემის პერსონაჟთა შორის ავთანდილის მსგავსად შეიძლება მოყვასობის ნიშნულად დასახელდეს, ავთანდილს შეახსენა ადამიანური მოვალეობა სხვა ადამიანის წინაშე, როგორი მეგობრული თვისებების წარმოჩენა პართებს ადამიანს მეორე ადამიანის წინაშე; ამ ბრძნული სიტყვებით იგი თავად იმ იშვიათი თვისებით დაჯილდოებულ პიროვნებად წარმოგვიდგა, რაც ადამიანის სრულყოფილებასა და სიბრუნეს მინიშნობს:

ესე არავი მართალი ჩინს ქვასა ზედა სწერია;

ეინ მოყვარეს არ ეძებს, იგი თავისა მტერია.“

ამ მომენტში ასმათის აუცილებლობად მიიჩნდა ავთანდილისათვის ეთქვა ის, რასაც ფიქრობდა და რის გამოც იმყოფებოდა ტარიელთან ერთად გამოქვაბულში. მხოლოდ მას შეეძლო ბოლომდე გაეგო ტარიელის გასაჭირი, რადგან იგი მონშეა ყოველივე იმისა, რაც მიჯნურებს თავს გადახადებდა და რამაც გადაკარგა ისინი ინდოეთიდან. ამიტომაც არის ასმათი ტარიელის ცხოვრების შემფასებელიც გამოქვაბულში თანაცხოვრების პერიოდში და ამას ეუბნება კიდევ ავთანდილს, რომელიც მეორედ მივიდა გამოქვაბულში, ამჯერად უკვე ტარიელის დასახმარებლად.

ჯერო მისი მსგავსი სასჯელი არცა ვის ამბეად ქსმენია;

არა თუ კაცთა, სასჯელი ქვათაცა შემამრნენია;

დიჯლადაცა კმარის, მას რომე თელათაგან ცრემლი სდენია.

ფაქტობრივად, ასმათის ეს სიტყვები იმის აღიარებაა, რომ ტარიელი დასჯილია, მაგრამ მიანიშნა, რომ ეს სასჯელი მეტიმეტად მკაცრია. „ქვათაცა შემამრნენია“, ე. ი. ადამიანს („კაცთა“) კი არა, ქვასაც კი შეამრნუნებს. რაც იმას ნიშნავს, რომ ასმათი ნესტან-დარეჯანისა და ტარიელის შეცდომას აღიარებს. რომ არა ამ შეცდომის შეგრძნება და შეგნება. „დიჯლის“ მსგავსი ცრემლის მდინარეც არ დასჭირდებოდა ტარიელს, ხოლო, ქრისტიანული მოძღვრებით, ცრემლი განწმენდისათვისაა აუცილებელი, ცრემლის სიმბოლური მნიშვნელობა სინაზული, ცოდვითა განსჯდა, მიჯნურის დაკარგვით გამოწვეული ტარიელის მძაფრი განცდაა, რაც

თვით ტარიელს ალამაზებს და ამშვენიერებს. ფაქტობრივად, ასმათმა ტარიელის სულიერი მდგომარეობა გადაუმალა ავთანდილს.

განსაკუთრებული მხატვრული ფერებითა და სახისმეტყველებით გამოირჩევა ავთანდილის მიერ ქაჯეთის ციხიდან მიჯნურისათვის გამოგზავნილი ნესტან-დარეჯანის წერილის მოტანის შემდეგ ამ წერილის ხილვით გაკვირებულ ასმათის შოთა რუსთველისეული წარდგენა მკითხველის წინაშე:

ასმათ რა ნახა უსტარი, ცნა მისი დანანერობა;

გაკვირდა, ზარმან აილო, ათრთოლებს, ვითა ხელობა;

ტერფით თხემამდის გაუხდა მას მეტი საკვირელობა;

იტყვის: „რა ვნახე, რა მესმის? არსმცა ამისი მრთლობა?“

„ეფუხისტყაისის“ პერსონაჟები, ცხადია, ასმათიც, ღმერთს საკეთის გამარჯვებისათვის მაღალ უღელნიან და მისადმი ქებას აღაღლებენ. ღმერთისადმი მიმართული ასმათის სიტყვები ლეივის ძალას, ადამიანთა მიმართ ღმერთის სუკეით ქედებას, ღმერთის შუებერ სისავსეს გულისხმობს, როგორც ადამიანთა მომავალზე ზრუნვის გამოხატვას და შედეგს:

ასმათ თქვა: „ღმერთო, რომელი არ იქიმი კაცთა ვენითა,

შენ ხარ სახეზა ყოველთა, აღგავსებ მზეებერ ფენითა;

გაქო, ვით გაქო, რა გაქო, არ-საქებლო სვენიოთა!

დიდება შენდა, არ მომეცა ამისთვის ცრემლთა დენითა!“

ასმათის ეს სიტყვები მისი მსოფლებდის მათეყვებელია, რაც იმის საბუთადაც გამოდგება, თუ როგორი განათლება აქვს მიღებული და როგორი მინაგანი ბუნებითა დაჯილდოებული იგი ღვთისაგან. ესაა ლიტურგიული ცნობიერების მქონე ადამიანის ღმერთისადმი მიმართვა და მაღლიერება იმ დიდი სიკეთისათვის, რაც ნესტან-დარეჯანის ქაჯეთის ციხიდან გამოხსნით უნდა დასრულდეს.

მხატვრული სიძლიერით უაღრესად დატვირთული და გამორჩეულია ქაჯეთის ციხიდან გამოხსნილი ნესტან-დარეჯანისა და ასმათის შეხვედრა, რომელიც ფრიდონის სამეფოში შედგება; განარებული ასმათი, „სავსე ლხინითა, ვის აღარ აწნდა წყლულები“ და ნესტან-დარეჯანი ამ შეხვედრაზე გულში ჩაწვდომ სინაზესა და სიყაქიზეს იჩენენ. ესაა ტრავიკული განსაცდელის გადატანის შემდეგ სიხარულით, ლხინით აღვსილ ადამიანთა შეხვედრა, სვიანად განსრულებული შეხვედრა, რაც „ეფუხისტყაისის“ პერსონაჟთა ცხოვრებაში აქამდე უაღრესად გაიმეფათებული იყო:

ნესტან-დარეჯან მოუქლო, რომე ვერ გახსნის ცულეობი, ან გაუსრულა ყოველი მან მისი ნაერთხელები...
...ნესტან-დარეჯან ეხვევის, პირსა აკოცებს პირითა;

უბრძანა: „ჩემო, ვაგლახ მე, შენცა ავავცე ჭირითა,

ან ღმერთმან მოგვცა, წყალობა, ცვან, მისი არ-სიფირითა;

მე გულსა შენსა ებროსა, არ ვიცი, გარდხიბი რითა!“

ასმათ ჰკადრა: „მადლი ღმერთსა, ვარდნი ვნახე არ-დაზრულნი,

ბოლოდ ასრე ვაგვანდა გონებამან დაფარულნი.

სიკვიდილიცა სიკოცხლედ მიჩს, ოდენ განახნ მზიარულნი.“

სუჯონ ყოვლითა მოყვარულთა პატრონ-ყმანი მოყვარულნი.

წოდარ ნათიძე აღნიშნავს, რომ „ეფუხისტყაისის“ გმირები ერთდროულად არიან იდეალურიცა და აბსოლუტურად რეალურიც; ეს შეხვედრება ასმათზეც ვრცელდება.

რადგან იგი რეალური ადამიანია, რეალურად აფასებს ცხოვრებას, ცხოვრებისეულ სირთულეებს, გასაჭირს, რეალურად აღიქვამს სიკოცხლით აღძრულ სიხარულს; ამავე დროს, იგი იდეალურიცაა, რადგან მასში მოჭარბებულიადა სიკეთის ქმნის, სხვისი გასაჭირით ცხოვრების განცდები მოცემული, რითაც შოთა რუსთველის პოემის შთავერ პერსონაჟებს ენსგავსება.

ასმათი იშვიათი თვისებების მქონე ქალის უკვედაი ნახვა, მისი მსგავსი პერსონაჟი მსოფლო ლიტურტიურისათვის უცხოა; დასავლურ და აღმოსავლურ ლიტურტიურულ თხზულებებში გვეხვებიან ისეთი პერსონაჟები, რომლებიც თავიანთი სტატუსით ასმათის უსწორდებიან. მაგრამ მათი ზნეობრივი სახე სრულიად განსხვავებულია ასმათისაგან. ეს მის საკუთარ სახეშიცაა ასახული. რადგან ასმათის სახელში ბერძნული სიტყვის „**აძმა**“ ანარეკლი იკითხება, რაც მესხებს, ხოტბას გულისხმობს. ასმათისთვის პროვინულ ინტერესებზე, პროვინულ ცხოვრებაზე მაღლა მოყვასის ცხოვრება, მისი სულიერი მომავალი, ბედნიერება დგას. მისთვის შთავერი სხვისთვის თავგანწირვაა. მეუღლია მოყვასს ყველაფერი ანაცვალოს. რისთვისაც უკან არ იხევს, არაფერს იმურებს და სხვისი სიხარულით ხარობს. ყოველივე ამის საფუძველი კი ასმათის კაცთმოყვარეობაა, ღვთის მომეფეობაა, სასოება და სიყვარულია. რითაც ამქვეყნიური ცხოვრება ღირებულებას იძენს და რითაც ემზადება ადამიანი ზესთა-სოფლის მოსაპოვებლად.